Голас Радзімы

ШТОТЫДНЁВАЯ ГАЗЕТА ДЛЯ СУАЙЧЫННІКАЎ ЗА МЕЖАМІ БАЦЬКАЎШЧЫНЫ

№ 12 (2258) 19 сакавіка 1992 г. Выдаецца з 1955 г.

Цана 50 кап. (па падпісцы — 8 кап.).

Мінчане ўжо звыкліся з тым, што былая плошча Леніна, на якой шумелі дэманстрацыі адданасці ідэалам камунізму, стаўшы плошчай Незалежнасці, нагадвае нечым лонданскі Гайд-парк. Калісьці, і не так даўно, тут надрываўся стогалосы хор, на ўвесь голас заяўляючы, што ў партыі і народа — адны мэты. Іншых думак плошча не чула. Сёння ж сюды прыходзяць не толькі стройнымі калонамі і гавораць, хто што хоча ці каму што набалела. Заканамернасць з'яўлення дэманстрантаў, пікетчыкаў, забастоўшчыкаў на цэнтральнай плошчы сталіцы залежыць ад сацыяльных і палітычных абставін, карацей, — ад нашага жыцця. Але адна заканамернасць акрэслілася выразна: людзі ідуць на плошчу Незалежнасці ў дні адкрыцця і работы сесій Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь. Ідуць, бо хочуць, каб народныя дэпутаты пачулі, як жыве і чаго прагне народ.

НА ЗДЫМКУ: 12 сакавіка на плошчу Незалежнасці прыбылі прадстаўнікі шахцёраў Салігорска: у іх свае патрабаванні да ўрада і парламента.

Фота В. СТАВЕРА.

ЯК ІДЗЕ РАССАКРЭЧВАННЕ БЕЛАРУСКІХ АРХІВАЎ

ТАЙНАЕ СТАНОВІЦЦА ЯЎНЫМ

Толькі архіўныя дакументы непрадузята і аб'ектыўна могуць расказаць цяперашняму і будучым пакаленням пра народ і яго гісторыю, пра гераічнае і ганебнае, пра патрыётаў і здраднікаў. Адной з адзнак так званага перабудовачнага часу стала даступнасць архіваў. Дакументы, да якіх, здавалася, ніколі не дакранецца рука простага смертнага, сталі даступныя і навукоўцу, і пісьменніку, і проста чалавеку, які мае жаданне ці патрэбу нешта для сябе высветліць. Ці азначае гэта, што ніякіх сакрэтаў больш не існуе! Бясспрэчна, не. Пакуль ёсць дзяржава, існуюць і дзяржаўныя тайны. І тым не менш архівы адкрываюцца. Рассакрэчванне архіўных дакументаў пачалося ўжо некалькі гадоў назад, складзены кароткі вопіс з анатацыяй апрацаваных матэрыялаў і адрасы, дзе яны знаходзяцца. Пасля знаёмства з гэтым своеасаблівым каталогам адбылася гутарка карэспандэнта «Голасу Радзімы» Дзіяны ЧАРКАСАВАЙ з Аляксандрам МІХАЛЬЧАНКАМ, начальнікам Галоўнага архіўнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь.

— Аляксандр Мікалаевіч, здаецца, за два гады, што прайшлі з часу вашага інтэрв'ю «Голасу Радзімы», у грамадстве адбыліся такія зрухі, што мы спакойна гаворым аб даступнасці дакументаў, якія яшчэ нядаўнна захоўваліся за сямю пячацямі. Але мне падалося, што працэс рассакрэчвання ідзе вельмі-вельмі марудна. Ці не зацягнецца работа на дзесяцігоддзі?

— Не на дзесяцігоддзі, але, напэўна, надоўга. Ну, проста ўявіце сабе: ляжаць перад вамі тоны дакументаў, якія раней былі на рэжыме абмежаванага доступу. Кожны трэба прачытаць (а яны бываюць і

(Працяг на 3-й стар.).

ГАРАЧЫ ЖНІВЕНЬ 1991 ГОДА

«МЫ НЕ МОЖАМ, ЯК І ІНШЫЯ НАРОДЫ, КАРЫСТАЦЦА НАЦЫЯНАЛІЗМАМ»

Пра спадара Антона Шукелойця нездарма кажуць, што ён душа нью-йоркскіх беларусаў. І ў гэтым, напэўна, ёсць вялікі сэнс. Старшыня Беларуска-амерыканскага Задзіночання ў Амерыцы зусім не казённы чалавек. А па характару ён проста ідэальны ўзор беларуса. Яго глыбокая ўнутраная культура і інтэлігентнасць, талерантнасць, даверлівасць і добразычлівасць даюць магчымасць спадару Шукелойцю знаходзіць агульную мову з людзьмі самых розных поглядаў і перакананняў. Напэўна, ён мог бы быць выдатным дыпламатам або неардынарным вучоным-гуманітарыем, які шмат чаго зрабіў бы да гонару сваёй Бацькаўшчыны. Але лёс распарадзіўся інакш. Адарваны ад Радзімы, ён усе сілы аддаў таму, каб беларуская эміграцыя ў Амерыцы не растварылася ў шматнацыянальным катле Злучаных Штатаў, каб не згубіла сваёй мовы і сваёй нацыянальнай памяці.

Значную частку жыцця спадар Шукелойць пражыў у ЗША. Прыстасаваўся да тутэйшага клімату, звычаяў і законаў. Аднойчы ўвечары на яго напала кампанія: збілі да непрытомнасці, забралі грошы... Калі паліцэйскія арыштавалі злодзеяў і адбыўся суд, спадар Шукелойць велікадушна заявіў, што даруе гэтым маладым людзям. І аргументаваў так: «Каб яны мелі такіх бацькоў, як у мяне, такую ж адукацыю, то ніколі не паднялі б руку на чалавека. Я іх шкадую...»

Учынак яго быў не ўсім зразумелы. Але ж у ім — увесь Шукелойць з яго верай у людзей і з перакананнем у сілу дабра.

— Спадар Шукелойць, для самага шырокага чытача ў Беларусі наша эміграцыя — белая пляма ў свядомасці. Многія не ведаюць і не разумеюць, чаму выехалі з Радзімы іх суайчыннікі, альбо разумеюць неяк аднабока. Я спадзяюся, што наша з вамі гутарка ў нейкай ступені запоўніць гэты інфармацыйны вакуум. Але для пачатку — пра сваю сям'ю.

— Родам я з Ашмяны, з вёскі Якелеўшчына. Назва яе паходзіць ад імя садоўніка графа Чапскага — Якеля. Граф з невядомых прычынаў перавёў садоўніка ў іншае месца. А туды пасяліў маіх дзядоў — траіх братоў-музыкантаў. Адзін з іх на скрыпцы граў, а яго браты — на цымбалах і басэтлі. Бацька ж зусім іншы быў, не любіў мастакоў, музыкантаў — яго душа хілілася да бізнэсу. Пасля японскай вайны, як выйшаў з войска, асеў у Петраградзе. І там ён з суседам арганізаваў мясны бізнэс. Яны мелі некалькі крамак. Бацька дабыў там да 1914 года, пакуль не змабілізавалі ў армію. А пасля рэвалюцыі вярнуліся да дзеда на Ашмяну. Бацька зрабіўся купцом. Ён купляў некалькі гектараў лесу, высякаў яго і гандляваў. Такі во быў прадпрымальны чалавек, працавіты. Дарэчы, бацька на свае сродкі пабудаваў у Ашмяне ветэрынарны шпіталь. А маці мая з роду Пецюкевічаў, што паходзіць з Браслаўскага павету.

У дзедавай хаце гаварылі мы толькі па-беларуску. Моцная была беларуская сям'я. Мае ўсе продкі пахаваны на тых самых могілках, дзе і Францішак Багушэвіч ляжыць. Бацька хацеў, каб я быў адукаваным чалавекам, аддаў мяне ў гімназію.

— У Ашмянах!

— Так. У гімназіі ўжо ў 4-й клясе вучні 14—15 гадоў былі аб'ектам зацікаўлення палітычных груповак. Сярод настаўнікаў былі сацыялісты, камуністы, ліберaлы, польскія нацыяналісты. Кожны з іх падсоўваў вучням адпаведную літаратуру. Польскі сацыялізм, ён быў такі, як байка... Там шмат гаварылася пра справядлівасць, пра

(Працяг на 7-й стар.).

ПРАГРАМА АПАЗІЦЫІ

ШТО ДУМАЮЦЬ АКАДЭМІКІ

Вучоны савет Інстытута эканомікі Акадэміі навук Беларусі разгледзеў канцэпцыю эканамічнай рэформы, распрацаваную парламенцкай апазіцыяй.

Прадстаўнікі апазіцыі ў сваіх дакладах асабліва падкрэслілі тыя моманты, якія адрозніваюць канцэпцыю ад іншых эканамічных планаў па вываду рэспублікі з крызісу. А менавіта: у ёй прадугледжваецца забарона на ўмяшанне ўрада ў справы камерцыйных структур, замацоўваецца права на зямлю за кожным грамадзянінам Беларусі. а не толькі за сялянамі і. нарэшце, сцвярджаецца, што можна ўвайсці ў рынак яшчэ да завяршэння працэсаў прыватызацыі.

З боку членаў вучонага савета гучала крытыка некаторых палажэнняў канцэпцыі — напрыклад, яе структуры і механізмаў рэалізацыі, адсутнасці распрацовак па навукова-тэхнічнаму прагрэсу.

— Я лічу,— заявіў пазней прэм'ер «ценявога кабінета» Уладзімір Заблоцкі, дарэчы, намеснік старшыні парламенцкай камісіі па навуцы і тэхніцы.— што гэта дыскусія была патрэбна. Мы даведаліся, што думае наша акадэмічная навука.

ЛІСТ У САВЕТ МІНІСТРАЎ

ЦІ ЗАСТАНЕЦЦА ПРЭСА?

Заклік прыняць тэрміновыя меры. каб аберагчы прэсу ад самавольства ведамстваў, змяшчаецца ў лісце, які кіраўнікі Саюза журналістаў і сродкаў масавай інфармацыі Беларусі накіравалі Старшыні Савета Міністраў Вячаславу Кебічу. Прычынай для гэтага паслужыла прапанова Міністэрства сувязі і інфарматыкі рэспублікі аб трохразовым павелічэнні тарыфаў на дастаўку, экспедзіраванне і распаўсюджанне перыядычных выданняў. Указваючы на недапушчальнасць і неправамоцнасць аднабаковага змянення заключаных напярэдадні падпісной кампаніі дагавароў, на падставе якіх вызначалася цана выданняў, кіраўнікі сродкаў масавай інфармацыі падкрэсліваюць, што такі крок міністэрства па сутнасці робіць безнадзейным і без таго адчайнае фінансавае становішча рэдакцыйных калектываў і ставіць над пагрозу само існаванне газет і часопісаў.

ДА СТАЛА ГАРАДЖАН

Першую зялёную прадукцыю — агуркі, цыбулю, шпінат, пятрушку — адправілі ў гандлёвую сетку працаўнікі саўгаса — цяплічнага камбіната «Бярэсце».
Сёння ажыятажнага попыту на гэты тавар, як раней, няма, таму што кошт яго павялічыўся ў 10—15 разоў. Пры гэтым прыбытак саўгас мае мінімальны, бо цэны на газ, плёнку, метал і інш.ае выраслі ў 40 — 100 разоў.
Але нягледзячы на складанасці, сельчане запланавалі адправіць у магазіны 300 тон ранніх гароднінных культур.
НА ЗДЫМКУ: брыгадзір В. ВАКУЛІНА збірае першы ўраджай агуркоў.

ГАНДЛЁВЫЯ ШЛЯХІ

ВЫХАД ДА МОРА

Брэст, як вядома, стаіць у міжрэччы Заходняга Буга і Мухаўца. Буг упадае у Віслу, Вісла — у Балтыйскае мора. Шмат вякоў назад, трэба думаць, гэтая водная артэрыя служыла гандлю. Зусім магчыма, што свабодная эканамічная зона, якая ствараецца ў Брэсце, верне міжнароднай эканоміцы гэты гандлёвы шлях. Цяпер сур'ёзна абмяркоўваецца праект стварэння ў Брэсце грузавога рачнога порта, судны з якога будуць ісці да Балтыйскага мора.

АФІЦЫЙНА

ПАРТЫЙНЫЯ ГРОШЫ

Камітэт па кіраванню дзяржаўнай маёмасцю пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь сумесна з Нацыянальным банкам і Знешэканомбанкам і пры ўдзеле былога Кіраўніцтва спраў ЦК КПБ старанна вывучылі пытанне аб маёмасці і грашовых сродках Кампартыі Беларусі ў іншых рэспубліках і за мяжой.

Паводле наяўных даных у Нацыянальным банку, Знешэканомбанку і былым Кіраўніцтве спраў ЦК КПБ, грашовых сродкаў і маёмасці партыі ў іншых рэспубліках былога Савецкага Саюза і за рубяжом няма.

ЯЎРЭЙСКАЯ ГАЗЕТА

«АВІЎ» — ЗНАЧЫЦЬ ВЯСНА

Выйшаў першы нумар рэспубліканскай яўрэйскай газеты «Авіў» («Вясна»). Яна выдаецца на рускай мове і адрасавана людзям розных нацыянальнасцей, якія цікавяцца яўрэйскай культурай. Газета публікуе інтэрв'ю з паўнамоцным прадстаўніком яўрэйскага агенцтва ў Рэспубліцы Беларусь Довам Шарфштэйнам.

Каменціруючы першы нумар газеты, прэзідэнт аб'яднання яўрэйскіх арганізацый і абшчын Рэспублікі Беларусь лаўрэат Ленінскай прэміі архітэктар Леанід Левін гаворыць: «Хацелася б, каб наша газета была цікавая ўсім — веруючым і атэістам, прыхільнікам тых ці іншых партый ці беспартыйным, тым, хто вырашыў назаўсёды звязаць свой лёс з Беларуссю ці выехаць за рубеж. Чалавек вольны ў сваім выбары, і газета, спадзяюся, будзе па меры сваіх сіл і магчымасцей забяспечваць чытача праўдзівай інфармацыяй, змагацца з антысеміцкімі недарэчнасцямі, якіх, на жаль, хапае на ўсіх узроўнях».

«Мы з'яўляемся сведкамі таго, што сённяшнюю нарастаючую нестабільнасць хочуць выкарыстаць у сваіх інтарэсах пэўныя дзеячы і рухі. Яны спрабуюць пераканаць грамадства, што ў распадзе эканомікі, падзенні жыццёвага ўзроўню, іншых бедах вінаваты менавіта Вярхоўны Савет і што дастаткова распусціць цяперашні парламент, абраць новы, як справы пойдуць на лад. Для гэтага выкарыстоўваецца і той бясспрэчны факт, што работу Вярхоўнага Савета і яго структур сапраўды нельга лічыць ідэальнай.

Але ж наш парламент ідзе непратораным шляхам, па калдобінах ды выбоінах, а таму, натуральна, не застрахаваны ад памылак. Іх можна асэнсаваць, выправіць, калі ёсць галоўнае — адказнасць, а я перакананы, яна ёсць. Вярхоўны Савет Рэспублікі Беларусь пацвердзіў, што ён здольны на асэнсаваныя, збалансаваныя рашэнні, здольны рабіць і, я перакананы, зробіць усё неабходнае для рэфармавання эканомікі, форм уласнасці, механізма кіравання. Таму ў такіх абставінах рэферэндум з мэтай разгону існуючых структур улады толькі загубіць пачатае, не дасць узмацніцца таму станоўчаму, што напрацавана. Рэферэндум замарудзіць ход пераўтварэнняў у самы адказны момант. Больш таго, можа наступіць сапраўдны параліч улады, і згубіцца кантроль над сітуацыяй. Гэта можа абярнуцца неразбярыхай і яшчэ большай безгаспадарчасцю, нават абвалам у эканоміцы, расколам грамадства.

(З выступлення Станіслава ШУШКЕВІЧА на адкрыцці сесіі Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь 11 сакавіка 1992 года).

СМЕЛЫ АМЕРЫКАНЕЦ

БАКМАН НАМ ДАПАМОЖА

«Стабільнасць становішча, высокая культура насельніцтва і багатыя вытворчыя традыцыі!» — так вядомы амерыканскі прадпрымальнік Ірвінг Бакман растлумачыў свой выбар Беларусі ў якасці дзелавога партнёра.

Уладальнік буйной страхавой кампаніі і нацыянальны старшыня Міжнароднага даследчага цэнтра ў Кембрыджы (штат Масачусетс), які прыехаў у Мінск па запрашэнню таварыства з абмежаванай адказнасцю «Оідмэст», прывёз многа цікавых прапаноў. Першай будзе рэалізавана ідэя стварэння сумеснага прадпрыемства па будаўніцтву гравійных і грунтавых дарог.

Сярод іншых прапаноў, дэталі якіх цяпер абмяркоўваюцца, арганізацыя Беларуска-Амерыканскай страхавой кампаніі, будаўніцтва сучаснай стаматалагічнай клінікі і поўнасцю абсталяванай бальніцы, а таксама ўзвядзенне прадпрыемства па выпуску будаўнічых матэрыялаў і канструкцый, якое дазволіць узводзіць дамы не горшыя, чым у ЗША.

РАДЫЯЦЫЙНЫ МАГІЛЬНІК

АДПАВЯДАЕ СУСВЕТНЫМ СТАНДАРТАМ

Як паведаміў галоўны спецыяліст Дзяржаўнага камітэта «Чарнобыль» Рамуальд Шатэрнік, адзіны магільнік для захавання біялагічных радыеактыўных адходаў у Беларусі размешчаны каля вёскі Хаткі Нараўлянскага раёна. Толькі там пахавана і захоўваецца цяпер усё мяса, якое не «вытрымала» спецкантролю на мясакамбінатах рэспублікі. Напрыклад, у студзені—лютым гэтага года ў Хатках пахавана 400 тон мяса. За першае паўгоддзе ў магільнік будзе перавезена яшчэ 920 тон «брудных» туш. Але чуткі пра тое, што радыяцыя пранікае ў сцёкавыя воды ці выходзіць на паверхню, не маюць ніякіх падстаў. Праект магільніка адпавядае сусветным патрабаванням.

АХОВА ЗДАРОЎЯ

ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ ЧАРНОБЫЛЯ

150 дзяцей чарнобыльскай зоны ва ўзросце ад 6 да 14 гадоў паўтара месяца будуць папраўляць сваё здароўе ў Гомельскім абласным дзіцячым санаторыі, што знаходзіцца ў вёсцы Шарпілаўка. Санаторый аснашчаны сучаснай айчыннай і замежнай медыцынскай апаратурай, для дзетвары арганізавана ўзмоцненае шасціразовае харчаванне, дзейнічае школа.

Нядаўна тут пабывала японская дэлегацыя, члены якой прапанавалі цікавую ідэю аб стварэнні на яго базе сумеснага беларуска-японскага лячэбна-дыягнастычнага цэнтра. Вялікі клопат аб гэтай установе праяўляюць і міжнародныя дабрачынныя арганізацыі, і Беларускі дзіцячы фонд.

ЗАКАЗНІКІ

ПРЫГАЖОСЦЬ ПАД АХОВАЙ

У Віцебскай вобласці ўзяты пад дзяржаўную апеку яшчэ дзве жамчужыны мясцовай прыроды: возера Какісіна на Лепельшчыне і мястэчка Галубіцкая Пушча на мяжы Глыбоцкага і Докшыцкага раёнаў. Рашэннем аблвыканкома гэтыя два прыгожыя куткі атрымалі статус заказнікаў.

Возера Какісіна, як адзначаюць гідролагі і біёлагі, адзінае на Віцебшчыне, у якім выключна чыстая і празрыстая вада. А Галубіцкая Пушча вядомая як адно з нямногіх месцаў, дзе гняздуюцца скапа, чорны каршун, беркут, водзяцца барсукі і мядзведзі.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

● Міністр народнай адукацыі Польшчы А. Стэльмахоўскі і міністр адукацыі Беларусі В. Гайсёнак падпісалі ў Варшаве пагадненне аб супрацоўніцтве, якое датычыцца вышэйшай, сярэдняй і пачатковай школы, прадугледжвае ўзаемную падрыхтоўку педагагічных кадраў.

● Паводле паведамлення службы «Грамадская думка», 27,2 працэнта апытаных поўнасцю, 18— у значнай ступені і 18,1 — часткова падзяляюць нядаўнюю Заяву Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў РБ аб негатыўным стаўленні да правядзення рэферэндуму аб роспуску Вярхоўнага Савета, адстаўцы ўрада і датэрміновых выбарах у парламент рэспублікі.

● Навукова-практычная канферэнцыя «Каштоўнасці хрысціянскай маралі» прайшла ў Мінску. Арганізатары яе — група амерыканскіх выкладчыкаў, якія на працягу чатырох дзён чыталі лекцыі і вялі семінары, прэзентавалі кожнаму ўдзельніку камплекты метадычнай літаратуры, а таксама відэакасету з вядомым фільмам «Ісус...» на беларускай мове.

● Сярэдняя цана пуцёвак у санаторыі і дамы адпачынку, размешчаныя ў межах Беларусі,— 3 300 рублёў. Жыхары рэспублікі плацяць за пуцёўку толькі 10 працэнтаў яе кошту, астатняе выкладвае са сваёй касы прафсаюз. Што датычыцца адпачынку на курортах Крыма, Прыбалтыкі, Расіі, то траціць туды можна, толькі заплаціўшы 5—6 і болей тысяч рублёў.

● У парламенце Рэспублікі Беларусь утворана дэпутацкае аб'яднанне «Беларусь», у якое ўвайшлі 79 народных абраннікаў. Яно заклікае да кансалідацыі людзей рознай палітычнай арыентацыі. Першачарговай задачай «Беларусь» лічыць падтрымку Заявы Прэзідыума Вярхоўнага Савета і Савета Міністраў Рэспублікі, дзе выказана адмоўнае стаўленне да рэферэндуму, якога патрабуе апазіцыя.

● Канадзец Джон Кейзер, уладальнік аптэчнага магазіна з Антарыо, у сям'і якога мінулым летам жылі двое дзяцей з Пінска, прыехаў у госці на Беларусь з 14-тонным грузам лекаў і медыцынскага абсталявання. Хрысціянская грамада, да якой ён належыць, прыме сёлета на аздараўленне 70 дзяцей з чарнобыльскай зоны.

● На мінскім заводзе «Электроніка» сабрана доследная партыя дзіцячых міні-піяніна «Напеў». Інструмент выконвае 16 мелодый і мае дзве актавы. Піяніна не толькі цацка, яно дасць магчымасць дзіцяці асвоіць азы музычнай граматы. Да таго ж «Напеў» — кампактны, змяшчаецца ў школьным пенале ці кішэні.

АРКАДЗЬ СМОЛІЧ: ПАКАЗАННІ НА ДОПЫТАХ

Многие активные работники БСГромады, и я в том числе, наученные опытом своих ошибок, признали после известных колебаний советскую платформу, вполне удовлетворявшую и социальным и национальным идеалам этой части бывшей БСГромады. У меня лично перелом этот происходил при следующих обстоятельствах.

По приезду в Вильну я начал работать в Виленском Союзе Кооперативов, сначала в качестве секретаря, затем члена правления, завед. инструкторским отделом. Виленский Союз Кооперативов был одной из главных баз белорусских революционных элементов. Благодаря продовольственной помощи Ивановского Союз развил большую низовую сеть; его инструкторы (напр. бр. (неразборчиво) Орехва и др.), объезжая кооперативы, вели энергичную национально - революционную работу, увязанную нередко и с Коммунистической организацией, существование Союза в таком виде было совершенно не в интересах польских властей, и они в конце 1921 года заставили правление выйти в отставку. Новое правление под председательством Красовского также существовало недолго, так как Красовского арестовали и выслали. После этого Союз попал в руки польских буржуазных кооперативов.

Отношение ко мне польских властей в Вильне стало враждебным, особенно после моей работы в Вил. Союзе Кооперативов в конце 1921 года. Однако при помощи Тарашкевича, который тогда еще играл роль ходатая по белорусским делам перед польскими властями и вел вообще полонофильскую по внешности политику, — удалось все же залегализовать Центр. Бел. Школьную Раду под названием «Таварыства Беларускае Школы» (правление т-ва первые годы сохраняло название БЦ Школьной Рады). Первым председателем Товарищества Бел. Школы был избран я, и работал я в нем до выезда из Вильны. Защитить от разгрома созданную Тарашкевичем школьную сеть, семинарию в Борунах и др. наши позиции не удалось; организация новых белорусских школ после ликвидации Ср. Литвы почти не разрешалась. Но Товарищество организовало на провинции ряд своих отделений и кружков, где концентрировались национально - революционные силы, которые неутомимо добивались белорусской школы. Товарищество играло до последнего времени большую политическую роль.

Кроме этого я еще работал в левом профсоюзе сельскохоз. рабочих, в белорусском издательстве, в гимназии и занимался литературной работой, так как издательство Б. Клецкина предложило мне переиздать мою «Географию», и я для этой цели перерабатывал.

Отойдя от активного участия в нацдемократической политике, я все же во время своего пребывания в Вильне окончательно с нею еще не порвал, что отражалось на моих выступлениях и вообще в общественной деятельности. Но, с другой стороны, я вошел в соприкосновение с левыми элементами, до коммунистов - подпольщиков включительно и благодаря этому ближе ознакомился с тем, что делается в Советских республиках. Многое пришлось мне за это время передумать, взвесить и переоценить. И только проделав всю эту работу над собою, я отчетливо себе представил, какую ложную, недостойную социалиста линию вел я последнее время, особенно в годы оккупации, заслоняя социалистический идеал национал-демократическим и революционную борьбу с буржуазным оккупантом — политикой соглашения с ним, усиливающей его в борьбе против революции.

Прежде всего я окончательно отверг и осудил свою прежнюю ориентацию на буржуазный запад, в частности, на Польшу. Я на опыте убедился, что годы национального гнета только научили польскую буржуазию угнетать других и что с ее претензиями на белорусские земли, которые поддерживает и ППС, — слишком трудно бороться, тогда как Россия экономически в белорусской территории мало заинтересована — для ее экспансии открыты громадные просторы на востоке. Наоборот, сама Белоруссия заинтересована в экономической связи с Россией, что дает ей неисчерпаемые возможности интенсификации хозяйства и развития промышленности, тогда как в экономической связи с Польшей она может быть только земледельческой колонией.

Идея БНР, за которую мы боролись три года, оказалась нежизненной; не было никакой реальной силы, которая могла бы ее поддержать ни в Белоруссии, ни вне ее. Больше того, — я пришел тогда к убеждению, что эта идея вообще неосуществима в данную историческую эпоху. Буржуазные элементы города и деревни тесно связаны с чужим капиталом и заинтересованы скорее в разделе Белоруссии, чем в ее консолидации. Среднее крестьянство не представляет собою организованной массовой силы и в условиях капитализма осуждено на размывание, беднейшее же крестьянство и пролетариат заинтересованы в пролетарской диктатуре, уже существующей в БССР и способной наиболее совершенно обеспечить их классовые интересы. Поэтому я пришел к выводу, что БНР является только абстрактной интеллигентской схемой.

Самым важным аргументом за изменение всего направления моей деятельности было создание коммунистической партией Белорусской Советской Социалистической Республики и проведение ею в дальнейшем национальной политики, отвечающей самым смелым моим пожеланиям. Я пришел к выводу, что никакая самая благоприятная для национального движения конъюнктура в буржуазных условиях не обеспечит Белоруссии тех возможностей, которые создает пролетарское государство в силу своей интернациональной сущности. С другой стороны, меня сильно интересовало само по себе социалистическое строительство в его конкретном выражении, хотелось ближе к нему присмотреться, принять в нем участие. Я чувствовал себя глубоко виноватым перед Социалистической Белоруссией и решил сделать все возможное для искупления своей вины.

Получив согласие ЦК КПБ, я приехал (вернее, бежал) в Минск, чтобы работать не покладая рук на том участке социалистического строительства, где мои силы понадобятся компартии. Лично мне казалось, что в интересах революции необходимо уже созданные формы белорусской советской государственности наполнять белорусским национально - культурным содержанием, что усилило бы их политический эффект; для этой цели я и считал наиболее пригодной старую белорусскую интеллигенцию, в том числе и себя, так как полагал, что она это дело должна делать с особенным подъемом. Это принципиально неверное мнение, в то время бывшее почти общепризнанным,—вызвало впоследствии в моей деятельности ряд новых ошибок. Но, вначале вообще не предполагая играть какой-либо политической роли, — со временем все больше втягивался в националистическую работу в этом направлении и был уверен, что делаю большое и полезное для БССР дело.

Идейный перелом, пережитый мною в 1921—22 годах, не был единичным или случайным явлением. Я, как и мои ближайшие товарищи по БСГромаде, не были никогда принципиальными противниками диктатуры пролетариата. Но мы были захвачены национальными задачами в момент, казавшийся для нас решительным, — и отвлечены от правильного классового пути. На этот путь, однако, мы должны были рано или поздно возвратиться и возвратились, как нам это тогда казалось, я — в 1922 году, мои товарищи несколько позже, когда они основали Белорусскую Рабоче-крестьянскую Громаду — массовую партию советского направления.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 8—11.

Публікацыю падрыхтавалі
Аляксей КАРОЛЬ,
Уладзімір МІХНЮК.

ТАЙНАЕ СТАНОВІЦЦА ЯЎНЫМ

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.).

на замежных мовах), зрабіць навуковую экспертызу, каб пераканацца, што абнародаванне яго не нанясе шкоды ні асобнаму чалавеку, ні народу. На жаль, архіўных работнікаў не хапае, працуем малымі сіламі, і гэта таксама стрымлівае нас.

Хацеў бы яшчэ падкрэсліць, што рассакрэчванне — не аднаразовы акт. Сістэма абмежаванняў фарміравалася гадамі і дзесяцігоддзямі, усё рабілася так, каб назад дарогі не было. Вось, напрыклад, былі ў нас дакументы гістарычных архіваў да 1917 года...

— А хто і навошта засакрэчваў дарэвалюцыйныя архівы?

— Да 1917 года былі іншыя правілы, а засакрэчвалі іх у наш час органы НКУС. Любы таталітарны рэжым засназаны на няведанні і сакрэтнасці. Немагчыма кіраваць, трымаць мільёны ў падпарадкаванні, калі няма тайны. Ну скажыце, навошта, напрыклад, рабіць сакрэт з таго, колькі ў 1951 годзе сабралі сена ў пэўным раёне? А ўсё вельмі проста. Конь у той час быў аб'ектам стратэгічнага прызначэння, і па аб'ёму нарыхтаванага сена можна было вылічыць конскае пагалоўе.

— Гэтыя «сакрэты» яшчэ можна, хоць і з цяжкасцю, зразумець, а навошта ўсё ж патрэбна было засакрэчваць дарэвалюцыйныя архівы?

— Тут у першую чаргу паўставалі пытанні, звязаныя з эмігрантамі. Памятаеце, у нашых анкетах заўсёды была графа: ці ёсць сваякі за мяжой? І калі ёсць — маглі быць і бывалі вялікія непрыемнасці. Дарэвалюцыйныя фонды адпаведным органам якраз і давалі патрэбную інфармацыю. Тыя ж фонды выкарыстоўваліся, калі гаворка ішла аб праве на спадчыну. У гэтым выпадку дзяржава мела свой фінансавы інтарэс. Пабуджальныя матывы да засакрэчвання былі розныя і перапляталіся так цесна, што рухаючую пружынку часам было цяжка і заўважыць.

— Адным словам, усё, што рабілася, рабілася не ў інтарэсах людзей, а ў інтарэсах рэжыму.

— І гэта самае прыкрае. Праблемы вырашаліся ў інтарэсах сістэмы, якая тым самым сама сябе падтрымлівала. Быццам бы зараз мы дажылі да часоў, калі ў цэнтры ўсяго стане чалавек.

— Але і тады абвяшчалася, што ўсё робіцца ў імя чалавека...

— Аднак на справе складвалася ўсё так, што рознымі дабротамі і свабодамі карысталася толькі вельмі вузкае кола людзей. Магчыма, што ў наш час застануцца тыя ж супярэчнасці, зменіцца толькі група людзей, якая па-ранейшаму будзе ў прывілеяваным становішчы. Мяняюцца арыенціры, а жыццё яшчэ больш заблытваецца.

— Аляксандр Мікалаевіч, ці ёсць нейкая паслядоўнасць у рассакрэчванні дакументаў, прыярытэтнасць? Што не падлягае раскрыццю?

— Першая і галоўная ўмова — гэта захаванне заканадаўства, нарматыўных актаў. Менавіта закон вызначае ступень сакрэтнасці таго ці іншага дакумента. Тайны ж былі, ёсць і будуць, пакуль ёсць дзяржава, пакуль ёсць розныя дзяржаўныя структуры. Ёсць тайны, ад якіх залежыць жыццё мільёнаў людзей, а ёсць тай-

(Заканчэнне на 7-й стар.).

З ПЛЫНІ ЖЫЦЦЯ

Адзін наш знаёмы расказаў амаль што анекдатычны выпадак. Давялося яму год назад спраўляць вяселле сына ў мінскім кафэ-рэстаране «Вільнюс». Перад прыходам гасцей гаспадар вырашыў яшчэ раз агледзець святочныя сталы. І звярнуў увагу не на меню ці сервіроўку, а на прыборы: розных памераў бакалы і кілішкі, талеркі таксама «рознакаліберныя» і розных размалёвак, нават дзенідзе вышчарбленыя.

На патрабаванне бацькі маладога памяняць прыборы, афіцыянтка адказала: няма на што мяняць. Талеркі, відэльцы, кілішкі — дэфіцыт. А ў час застолля тая ж афіцыянтка надакучліва хадзіла паміж сталамі, ні на хвіліну не спускаючы вачэй з гасцей, якія ад гэтага адчувалі сябе няёмка: пільнавала, каб ніхто нічога з посуду не «сцібрыў». За гэта з яе, афіцыянткі, вылічаць з зарплаты. «Хутка будзеце да нас прыходзіць са сваімі відэльцам і лыжкай», — нярэдка папярэджвалі наведвальнікаў работнікі нашага грамадскага харчавання. Мы ўсе лічылі, што гэта жартачкі, але папярэджанні аказаліся больш чым сур'ёзнымі. Лыжак з відэльцамі становіцца ўсё менш, а нажоў дык днём з агнём не знойдзеш. Гавораць, што надта крадуць. Але ў рабочых сталовых, напрыклад, на відэльцы, лыжкі, зробленыя з таннага металу, ніхто не пакваліцца. А прыбораў таксама не хапае. Каб паспець перакусіць за абедзенны перапынак, трэба прыходзіць са сваім відэльцам ды лыжкай.

Ёсць яшчэ адзін варыянт: цярпліва чакаць, калі паабедае таварыш і выслабаніцца прыбор. Але тут можа здарыцца, што і на працу спознішся, пакуль дачакаешся.

Эпідэмія «асабістага відэльца» захліснула не толькі рабочыя сталовыя. Нядаўна наш калега журналіст зайшла ў шпіталь Міністэрства ўнутраных спраў. І ўбачыла, што хворым відэльцы і лыжкі выдавалі пад... распіску. Каментарый адказнай асобы шпіталя ізноў быў стандартным: каб не ўкралі.

Вядома ж, крадуць, бо дзе ты купіш тую лыжку-міску! Магазіны пустыя. Прычына лыжкава-відэльцавага дэфіцыту: фактычна ні адно прадпрыемства не жадае выпускаць сталовыя прыборы. Чаму! Усё проста: каму патрэбна капеечная прадукцыя!! Датацыі ад дзяржавы на выпуск тавараў народнага спажывання мінімальныя. Прадпрыемству нявыгадна, так нядоўга і абанкруціцца. А нам, наведвальнікам кафэ, сталовых, рэстаранаў, відаць, час шукаць старых майстроў ды запасацца драўлянымі лыжкамі. Чым чорт не жартуе, бо рашэння праблемы пакуль не бачна.

Яўген **ТУРАЙКЕВІЧ.**
Фота **В. СТАВЕРА.**

ВЫСТУПЛЕННЕ

МІНІСТРА ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ П. КРАЎЧАНКІ НА ПАСЯДЖЭННІ САВЕТА МІНІСТРАЎ ЗАМЕЖНЫХ СПРАЎ ДЗЯРЖАЎ — УДЗЕЛЬНЩ НБСЕ

(Прага, 30 студзеня 1992 года)

Паважаны пан Старшыня,

Паважаныя дамы і панове,

Паважаныя калегі!

Для мяне вялікі гонар выступіць тут у Празе — сталіцы дружалюбнай нам дзяржавы, адным з самых цудоўных гарадоў свету — на пасяджэнні Савета міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе.

У гэты ўрачысты для нашай дзяржавы час хачу яшчэ раз пацвердзіць, што ўрад Рэспублікі Беларусь заяўляе аб сваёй прыхільнасці да Хельсінкскага Заключнага акта, Парыжскай Хартыі для новай Еўропы і ўсіх іншых дакументаў Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, усіх абавязацельстваў, зафіксаваных у гэтых дакументах, пацвярджае сваю рашучасць кіравацца іх палажэннямі ў сваіх дзеяннях.

Мы вітаем місію дакладчыка, якая будзе арганізавана Старшынёй Савета міністраў Нарады па бяспецы і супрацоўніцтву ў Еўропе, і выказваем нашу гатоўнасць зрабіць усё магчымае для таго, каб аблягчыць выкананне задач, што стаяць перад місіяй, і аказаць ёй неабходную дапамогу. Выказваю ўпэўненасць, што гэта місія дазволіць азнаёміць дзяржавы-ўдзельніцы з тым прагрэсам, які быў дасягнуты ў Рэспубліцы Беларусь у справе ўсебаковага выканання абавязацельстваў у межах НБСЕ, а таксама аказаць дапамогу Беларусі ў ажыццяўленні гэтай мэты. Мы зыходзім з таго, што даная місія будзе кіравацца вопытам экспертаў з дзяржаў-удзельніц, інстытутаў НБСЕ і іншых адпаведных арганізацый.

Адначасова мы выказваем гатоўнасць да таго, каб кіраўнік дзяржавы або ўрада Рэспублікі Беларусь пры першай жа магчымасці падпісаў Хельсінкскі Заключны акт і Парыжскую Хартыю для новай Еўропы.

Гэтыя асноватворныя дакументы — погляд у будучыню, які дазваляе нам з надзеяй думаць пра лёс беларускага народа ў бліжэйшыя дзесяцігоддзі, набыццё ім доўгачаканай палітычнай і эканамічнай свабоды і лепшай долі. Разам з тым, вяртаючыся ў сям'ю еўрапейскіх народаў, мы не можам не азірнуцца ў мінулае, прааналізаваць трагічны па сваёй сутнасці гістарычны шлях, пройдзены беларускім народам за апошнія стагоддзі, падвесці вынікі, асэнсаваць тое, што называецца гістарычнай памяццю нацыі.

Калі паспрабаваць з усёй разнастайнасцю яе характарыстык выдзеліць галоўную, то, думаю, гэта будзе трагізм беларускага народа ў гістарычнай рэтраспекцыі. Так, трагізм і яшчэ раз трагізм. Трагізм суровага крывавага мінулага, трагізм учарашніх дзён, звязаных з першай і другой сусветнымі войнамі, і трагізм чарнобыльскай бязвыхаднай паўсядзённасці цяперашняга. Не шмат знойдзецца народаў у Еўропе, да якіх лёс быў такі ж неміласэрны, як да нас. Для майго народа за апошнія стагоддзі стан вайны стаў перманентным, да жаху прывычным і аднастайным. І справа ў тым, што не мы, а на нас нападалі, падвяргалі спусташальным набегам, агню і мячу. Нашы гісторыкі падлічылі: у раннім сярэдневякоўі спусташальны вогненны вал войнаў і набегаў абрушваўся на маю Радзіму з дзіўнай метадычнасцю раз у 10 гадоў. У гэтыя гады, ратуючы Еўропу, мы прынялі на сябе ўдар больш чым 100 татарскіх набегаў, сталі непраходным бар'ерам на шляху больш чым 100 набегаў крыжаносцаў, якія імкнуліся на Усход. Наш нацыянальны герб — гэта «Пагоня», паход наўздагон уцякаючаму захопніку, акт не агрэсіі, а адплаты. Змучаная, сцякаючая крывёю Беларусь толькі за чатыры апошнія стагоддзі страціла да 15 мільёнаў чалавек. Толькі ў гады другой сусветнай вайны з 16-мільённага насельніцтва Беларусі згарэлі ў полымі вайны, паводле апошніх падлікаў, 3,5 мільёна чалавек. Сёння, успамінаючы тых, хто аддаў сваё жыццё за свабоду Айчыны, мы з горыччу канстатуем, што беларуская нацыя, чацвёртая-пятая па колькасці насельніцтва сярод славянскіх народаў, магла б быць у канцы XX стагоддзя на ўзроўні 30-35-мільённага еўрапейскага этнасу.

Стагоддзямі нас знішчалі не толькі фізічна, нас гвалцілі духоўна. Пастаянна ўбівалася ў галаву, што няма такога народа, як беларускі, што не мае ён мовы (дарэчы, адной з самых старажытных і самабытных славянскіх моў), не мае культуры. Нашы святыні і нацыянальныя рэліквіі — ва ўсіх музеях сумежных краін, усюды, але толькі не ў нас. Наш народ — з пакалечанай гістарычнай памяццю, абабраны, пазбаўлены нацыянальнай гісторыі, якую часта прысвойвалі нашы суседзі, усё ж выстаяў і, як сведчыць сённяшняя падзея, перамог. Перамог, перасіліў сябе, сваіх непрыяцеляў, няўмольны і бязлітасны лёс, які кідаў, здавалася, нас у бездань невядомасці і дэнацыяналізацыі, страты нацыянальнага «я».

Гэта — горкая гістарычная канстатацыя таго, што было. Мы абавязаны былі сёння сказаць менавіта гэта перад памяццю нашых продкаў, сказаць не дзеля радасці помсты, а для таго, каб, уступаючы ў сям'ю еўрапейскіх народаў, падвесці рысу страшнаму, крываваму і змрочнаму мінуламу майго народа, якое ніколі не павінна паўтарыцца.

Хоць трагічная і наша сучаснасць. Нібы злы лёс праследуе Беларусь і цяпер, у канцы XX стагоддзя, уцягваючы яе ў бездань бед і выпрабаванняў, выкліканых страшнай бядой — Чарнобылем. Бачачы неразуменне многіх, мы ўжо не маем сіл прасіць аб дапамозе і падтрымцы. Мінуць гады, і Еўропа прыйдзе да ўсведамлення глыбіні трагедыі, давеДаўшыся ўсю паўнату праўды аб нашых няшчасных дзецях, аб знішчэнні генафонду нацыі. Або можа хоць цяпер наш голас будзе ўсё-такі пачуты?

Мяркую, што пасля сказанага стане зразумелым наша шчырае імкненне стаць нейтральнай дзяржавай, бяз'ядзернай зонай, вывесці з нашай нацыянальнай тэрыторыі большую частку войск з узбраеннем звычайнага тыпу. Мы не хочам, каб ваенны бот захопніка таптаў нашы землі, не хочам быць заложнікамі чужых ядзерных амбіцый, ядзерных катаклізмаў, падобных на чарнобыльскі, у мірны час. Бяз'ядзерны статус і нейтралітэт — гэта не нечы капрыз, «гульня розумаў», а горкі, але няўмольны імператыў нацыянальнай гісторыі, воля нашага народа і парламента, увасобленая ў чаканную фармулёўку аднаго з палажэнняў Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце, прынятай 27 ліпеня 1990 года. Сёння, карыстаючыся выпадкам, мы зноў пацвярджаем, што будзем паслядоўна і няўхільна выконваць узятыя абавязацельствы, звязаныя з вывадам тактычнай і стратэгічнай ядзернай зброі з тэрыторыі Беларусі.

З пачуццём глыбокага задавальнення хачу праінфармаваць калег, што з апярэджаннем у 5 месяцаў літаральна ў гэтыя гадзіны, да 1 лютага г.г., апошнія адзінкі тактычнай ядзернай зброі знікнуць з нашай нацыянальнай тэрыторыі.

Наш ідэал — бяз'ядзерны пояс у цэнтры Еўропы, які ўключае скандынаўскія краіны на Поўначы Еўропы, захоплівае Прыбалтыку, а таксама дзяржавы Усходняй і Цэнтральнай Еўропы. Наш ідэал — эканамічная і палітычная інтэграцыя ў еўрапейскае супольніцтва пры захаванні і ўмацаванні на пераходны перыяд Садружнасці Незалежных Дзяржаў. Садружнасць нарадзілася на беларускай зямлі. Безумоўна, яна яшчэ будзе даказваць сваё права на рэальнасць існавання, даказваць сваю жыццяздольнасць і жыццеўстойлівасць. Перакананы, што нават калі яна з часам не вытрымае выпрабавання на трываласць, дык усё роўна сілы ўзаемнага эканамічнага прыцягнення і сілы розуму прывядуць да ўзнаўлення падобнага эканамічнага і палітычнага саюза 11-ці ці іншай колькасці дзяржаў. У бліжэйшыя 10-15 гадоў мы асуджаны быць і жыць разам (хацелася гэтага каму-небудзь ці не).

Ёсць нешта большае, чым воля і жаданне палітыкаў, чым іх дзяржаўныя амбіцыі. Гэта — жорсткая эканамічная неабходнасць, якую не адкінеш убок, як палітычную атрыбутыку знікшай імперыі.

А калі гэта так, мы прагназіруем існаванне аж да 2005 года наяўнасць і функцыяніраванне ў Еўропе дзвюх асноўных геапалітычных і эканамічных адзінак — «Еўрапейскага эканамічнага супольніцтва», якое аб'яднае к 1996 году ўжо, відаць, 16 дзяржаў (у тым ліку Швецыю, Аўстрыю, Фінляндыю і Швейцарыю), і «Усходнееўрапейскага эканамічнага супольніцтва» — садружнасці, якая аб'яднае 11 (або іншую колькасць — большую ці меншую) незалежных дзяржаў.

Пасля інтэграцыі ў «Агульны рынак» краін Усходняй Еўропы пачнецца павольнае і ўзважанае збліжэнне дзвюх еўрапейскіх эканамічных структур адна з адной, якое мае шанц завяршыцца пасля 2000 года. Менавіта тады ідэя адзінага еўрапейскага дому набывае рэальныя абрысы. Менавіта тады базісны прынцып яго будаўніцтва — свабода руху ідэй, людзей, капіталаў і паслуг, апрабіраваны ў ЕЭС і Садружнасці, рэалізуецца ў поўным аб'ёме. У кантэксце гэтай мадэлі развіцця сітуацыі Беларусь і яе сталіца гатовы ўзяць на сябе функцыі «Усходняга Бруселя», быць перадатачным звяном, разам з шэрагам краін Цэнтральнай Еўропы, паміж Усходам і Захадам. Заяўляючы пра гэта, мы зыходзім з таго, што дагэтуль Беларусь была астраўком палітычнай стабільнасці і правапарадку. Спадзяёмся, што і ў будучыні нам удасца пазбегнуць вялікіх палітычных і сацыяльных калізій.

Размешчаная на скрыжаванні Еўропы, Рэспубліка Беларусь даволі востра адчувае неабходнасць радыкальных мер у галіне экалогіі. Прамаруджванне тут небяспечнае цяжкімі вынікамі для ўсіх еўрапейцаў. У гэтай сувязі Рэспубліка Беларусь напярэдадні КОСР-92 лічыць мэтазгодным неадкладную распрацоўку і прыняцце Еўрапейскай экалагічнай хартыі (па аналогіі з Энергетычнай хартыяй, прынятай па ініцыятыве пана Люберса).

Спадзяёмся, што гэта прапанова атрымае падтрымку з боку ўсіх еўрапейскіх дзяржаў, а таксама ЕЭК.

Вяртаючыся ў Еўропу палітычна і эканамічна, мы зведваем пачуццё радасці і натуральнай занепакоенасці тым, як у нас пойдуць справы. Для нашага народа ніколі не было характэрна ні пачуццё нацыянальнага самаўніжэння, ні манія ўяўнай велічы. Мы спакойны і працавіты народ, які заяўляе аб прыхільнасці да дэмакратычных ідэалаў, павазе правоў чалавека і нацыянальных меншасцей, рыначнай мадэлі гаспадарання. Мы заяўляем аб нашай гатоўнасці жыць у міры і дружбе з усімі, хто шчыра верыць у гэтыя прынцыпы. Мы адкрытыя Еўропе і свету і гатовы вучыцца многаму ў яго.

Глыбока сімвалічна, што ўваходжанне ў сям'ю еўрапейскіх народаў адбываецца тут, у Златай Празе, адным з цудоўных гарадоў Еўропы і архітэктурнай жамчужыне свету, сталіцы дружалюбнай нам дзяржавы, якая мае высокі міжнародны аўтарытэт. Прага памятная і значная ў нашай нацыянальнай гісторыі. Крыніцы нашага нацыянальнага духу і самасвядомасці звязаны з тым, што менавіта тут 6 жніўня 1517 года наш вялікі асветнік, вучоны і гуманіст Францыск Скарына надрукаваў першую кнігу на беларускай мове — «Біблію Пражскую». Канкрэтным сведчаннем нашай традыцыйнай дружбы з'яўляецца той факт, што сёння было падпісана пагадненне аб устанаўленні дыпламатычных адносін паміж Беларуссю і ЧСФР.

Мы вітаем нашых партнёраў і сяброў па Садружнасці Незалежных Дзяржаў у сувязі з далучэннем да НБСЕ. Мы таксама заяўляем аб сваёй гатоўнасці правесці адно з наступных пасяджэнняў Савета міністраў замежных спраў дзяржаў — удзельніц НБСЕ ў Мінску — каардынацыйным цэнтры Садружнасці Незалежных Дзяржаў.

Дзякуй за ўвагу!

НА БЕЛАРУСКІМ ФЕСТЫВАЛІ Ў БЕЛАСТОКУ

ЗАХАВАЦЬ СЯБЕ Ў ПЕСНІ

Штогод — такая ўжо склалася традыцыя — Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Рэспубліцы Польшча праводзіць фестывалі беларускай песні, якія фактычна з'яўляюцца аглядам творчых дасягненняў беларускіх калектываў мастацкай самадзейнасці не толькі Беласточчыны, але і іншых рэгіёнаў Польшчы. Вось і сёлета такі фестываль адбыўся ў лютым. Спачатку прайшлі, як бы ў нас назвалі, раённыя агляды, пераможцы якіх прыехалі 29 лютага на фестываль у Беласток. Лаўрэаты гэтага агляду прынялі ўдзел у заключным канцэрце, які адбыўся вечарам 1 сакавіка ў памяшканні гарадской філармоніі. На гэта свята былі запрошаны госці з Беларусі, а таксама прадстаўнікі польскіх улад і грамадскасці. Прыехалі міністр замежных спраў Беларусі Пётр Краўчанка, намеснік міністра культуры РБ Уладзімір Рылатка, вядомы наш кампазітар Ігар Лучанок, прадстаўнікі Міністэрства адукацыі РБ, Беларускага фонду культуры і таварыства «Радзіма». З польскага боку прысутнічалі намеснік міністра культуры РП Міхал Ягела, віцэ-ваявода беластоцкі Усакевіч, архіепіскам беластоцкі і гданьскі Сава і іншыя.

Больш трох гадзін працягваўся канцэрт самадзейных артыстаў. Перапоўненая зала з вялікай цікавасцю сачыла за выкананнем народных і сучасных беларускіх песень. Для мяне асабіста было прыемна ўбачыць на сцэне Міколу Бушку, Сцяпана Копу, Юрку Налівайку і іншых знаёмых удзельнікаў канцэрта, якія ў розны час прайшлі стажыроўку на курсах павышэння кваліфікацыі ўдзельнікаў мастацкай самадзейнасці ў Мінску, арганізаваных таварыствам «Радзіма».

Усім прысутным вельмі спадабалася выканаўчае майстэрства вучаніцы з Варшавы Элі Сушко, якая з вялікім натхненнем выканала песню І. Лучанка «Жураўлі на Палессе ляцяць». Талент маладой спявачкі высока ацаніў сам кампазітар, які ўручыў ёй зборнік сваіх песень з аўтографам. Лірычнасцю і асаблівай цеплынёй вызначалася выкананне песні «Водар чаромхі» дуэтам у складзе Лідзіі Маліноўскай і Багуславы Карчэўскай. Маладосць, імклівасць і жыццялюбства паказаў харавы калектыў Бельскага Дому культуры, які выканаў песню «Ехаў Ясь на кані». Цікавым быў паказ абрадавай часткі беларускага вяселля ў выкананні хору «Красуні» з Краснага Сяла. Цёпла віталі слухачы калектыў «Хлопцы-рыбалоўцы» з Рыбалаў і ўзнагародзілі іх шчырымі воплескамі за выкананне жартоўнай песні самадзейнага кампазітара Міколы Ігнацюка «Баба, дзед і самаход».

Трэба адзначыць і паспяховае выступленне змешанага хору Гайнаўскага Дому культуры.

У заключэнне канцэрта сваё высокае прафесійнае майстэрства прадэманстраваў запрошаны з Мінска ансамбль народнай песні «Купалінка».

Фестываль «Беларуская песня-92» у Беластоку паказаў, што ў беларускіх асяродках у Польшчы маюцца багатыя таленты. І родная песня, якая ўсё часцей гучыць на сцэнах Дамоў культуры Беластока, Бельска, Гайнаўкі і іншых гарадоў, сведчыць аб тым, што яна стала неад'емнай часткай жыцця беларусаў у Польшчы.

У. НАВІЦКІ.
намеснік старшыні праўлення таварыства «Радзіма».

APPEAL OF CULTURAL CENRE "BELARUS" IN KAZAKHSTAN

On the 4th of February 1992 it will be the 246th anniversary since the birth of Andrei-Tadeush-Boneventur Kosciushko, a son of the Belarusian land, a hero of the 1776—1782 Independence War of the USA, national hero of Poland, honoured citizen of France.

246 years ago in the small house at the Morachevstchina Castle, not far from the Belarusian town Kossovo, in the family of the sword man Ludvig Kosciushko, the future "son of freedom" was born. For 9 years the character of young Kosciushko was forming by the meadows, forests and fields, songs, fairy-tales and stories of the land, the face of which was keeping the scars of the far-away and near battles for freedom. The culture of Polish and French people had sculptured the soul of an artist, the mind of a military engineer and freedom-loving heart for young Kosciushko.

Colonel Kosciushko disinterestedly gave his God-sent gift to the American people. In 1776 he fortified the approaches to Philadelphia and the key-fort to the northern states — Taikonderoga. A year later thanks to his efforts were found and made impregnable the positions of young American Army near the village of Saratoga on the Hudson River. Just here George Washington's army had won its "important and glorious victory". General Gates, who became a national USA hero after this victory, was reminding: "Let's be honest: during the war means, created by nature, are of great importance. In this particular case these were hills and forests; and a young Polish engineer, constructing the camp, was so bright in using them, that this provided a victory". Then there were glorious for American freedom deeds in the state of Carolina, crossing the Dan River and fortifications, which were considered "one of the glorious exploits of the American Army during this war" by the commander. For his success in managing the regiment Kosciushko was ordered to enter the city of Charlestown at the head of the American troops.

After that war the brigade general of the American Army Kosciushko became one of the first members of the military officers' order of Cincinates, and his chest was decorated by the one-eyed eagle with the "Omnia reliquit servare Republicam" signature.

General Kosciushko gave his American experience and everything to the freedom of land, where he was born and brought up, where his relatives, friends, comrades and his un-answered beloved woman lived. Kosciushko came to this land as General-Mayor and he justified his rank at the Dubenki Village by the Bug River, in the battle with rivals, whose quantity was three times more.

For this battle and for his glorious deeds in the North-American revolution he was elected the honoured citizen of France by the legislative assembly of France, and Poland called him its national hero. Disgraceful decisions of the 1793 Seim in Grodno made general-leutenant Kosciushko the head of the rebellion for the independence of Poland. On the storming space between Krakow, Warsaw, Vilno, Libawa and Grodno it was the Polish "Saratoga" near Raclavice and near Maceevice the severely wounded general was taken prisoner. Trained troops of Suvorov defeated the people army. Poland fell. Her resistance saved the French Revolution. And the fate leaded the head of the rebellion through the Peter and Paul Fortress and Marble Palace in Petersburg to the United States of America, then France and then to his last refuge in the Swiss village.

On the 15th of October 1817 went to the eternity the man, of whom the famous author of the American Independence Declaration said: "Kosciushko is the most clear son of freedom of which I've ever seen, and that freedom, that includes everybody, not only a handfull of selected and rich".

Time passes very quickly. In four years we'll celebrate the 250th anniversary of Andrei-Tadeush-Boneventur Kosciushko birth.

Facing the history of aspiration of peoples to freedom, facing Kosciushko's fate — history of movement to freedom of American and French, Polish and Belarusian peoples, General, hero and honoured citizen Kosciushko had deserved, that current generations of these peoples make mention of his 250th anniversary worthy of his merited deeds. The Second World War had burnt the Morachevstchina Castle and the house, where Kosciushko was born, having left to the present people only ruins, bare walls and a wild forest.

In order to immortalize the memory of Kosciushko at his Motherland — at the Morachevstchina Castle, by the 250th anniversary of his birth and in order to assist to strengthening friendship and cooperation between free peoples of the USA, France, Poland and coming to this way Belarusian people, the culture centre "Belarus" (Alma-Ata) had established the fund "Morachevstchina - Kosciushko", which works on creation of the memorial complex "Morachevstchina - Kosciushko".

The cultural centre "Belarus" feels difficulties with financing works by the programm of the "Morachevstchina- Kosciushko" complex and appeals to the people of Belarus, Belarusian organizations of the USA, France and Poland to help us financially.

Our address is:
Cultural Centre "BELARUS"
28 Obruchev Street
480123 Alma-Ata, Republic of Kazakhstan
tel. (03272) 201459
FAX (03272) 205979
Currency account
№ 685070238 in the Actioner-Commercial VNESHECONOMBANK, Republic of Kazakhstan, Alma-Ata, RTS 190501201 (MFO 805249)

Chairman of the Cultural Centre "BELARUS", People's Deputy of the Republic of Kazakhstan, Professor
P. A. ATRUSHKEVICH,
Responsible Secretary of the Cultural Centre "BELARUS", docent
E. A. MOISEICHIK,
Assistant Chairman, President of the Association of the Belarusian Agriculture Academy Graduates
E. P. IVANOV,
Council Member of the Cultural Centre "BELARUS", poetess
L. K. SHASHKOVA,
Council Member of the Cultural Centre "BELARUS", Chairman of the Priozersk Belarus Comradeship named after F. Skaryna
S. V. SUDNIK,

NOVEMBER 1, 1991

WHITE PAGES OF OUR HISTORY

ANNOTATION ON THE BOOK "VILNYA CATASTROPHE" BY V. V. SIVCHIK

During many decades the Bolshevik regime in the USSR waged a state policy of misinformation and lie aimed at concealment and implementation of decisions made by Kremlin concerning the transfer of territories populated mainly by Slavs to the possession of the neighbouring Baltic states. At that very time under the most severe control of the press and public opinion in the USSR falsified pro-Lithuanian concepts of the history of Slav and Lithuanian relations were inculcated and widely propagated in the world. But even after the disintegration of the Communist Empire stereotypes and views shaped under the above-mentioned conditions make up the "information base" determining view-points of journalists, politicians and public opinion not only in Russia, Europe and America but also in Belarus which keeps silence about its tragedy — the greatest ethnic and political catastrophe in the Slav world in the XX century.

We can see how misinformation and lie of the last empire gave place to the information self-blockade when the truth is not able to make its way through gigantic conglomerations of lie, stereotypes and been created in the past.

Purging public opinion from all evil of totalitarian ideology allows to hope for elucidating the problem of Slav and Lithuanian demarcation. The presented book makes one of the first attempts to break through the information blockade which is a kind of the "Berlin Wall" between Belarus, Russia and Lithuania.

Much consideration is given in the book to the explanation of the deep cause for diplomatic and political processes which drew Russia, Poland, Lithuania and Belarus into the turbulence.

At the end of the analysis a prognosis of the possible development of events in the above-mentioned region is given.

The book is intended for general public. Its size is about 120 typewritten pages. However, we have no money for its publication. Therefore, the author appeals to all those organizations and people who feel concern about the realistic representation of our history to render a financial support at the following address:

Minsk, 220131, BOX 229. SIVCHIK V. V.

Paintings of Alexander Sushkov have been recently exhibited in Gomel, his native town. His works are well-known not only in our Republic but also abroad. Last year a charitable exhibition of his pictures was made in Italy. Some of his works can be found in private collections in Germany, USA, Israel, Finland.
PHOTO: A. SUSHKOV (left) and an art critic A. DOBROVOLSKY.

CHERNOBYL IN FIGURES

On April 26, 1986 at 1:26 a.m., the overheating of reactor No. 4 of the Chernobyl nuclear plant, led to the explosion.

An enormous quantity of radioactive substances were released into the air as gas or solid particles. Radioactive dust, carried by wind, was blown over much of Europe as far West as France and to the shores of the Mediterranean.

Over 600,000 hectares of fields and forests were rendered unsafe for agriculture. A population of 40 million people was affected. To this figure must be added 600,000 former Soviets who were mobilized on the site.

Today about 280,000 people still live in the highly contaminated zones; 116,000 have left the region, but it is estimated that at least another 150,000 more will have to be displaced in the years to come.

Editor of the English Page T. BONDARENKO.

ПЕРШЫЯ КРОКІ КОЛАСАЗНАЎСТВА НА ЗАХАДЗЕ

ЯГО ТАЛЕНТ НАЛЕЖЫЦЬ СВЕТУ

Беларускае літаратуразнаўства і крытыка даволі глыбока і ўсебакова раскрылі творчасць Я. Коласа ў яе нацыянальным аспекце і ўпрытык падышлі да тых рубяжоў, якія ўжо сёння дазваляюць акрэсліць, чым жывілася творчасць народнага пісьменніка Беларусі на ніве сусветнага літаратурнага працэсу і што яна ўнесла ў яго бурлівы і разнастайны кантэкст. У сувязі з гэтым хацелася б даць некаторае ўяўленне пра тое, як пранікаў і пранікае свет Коласа ў жыццё і свядомасць іншых народаў, а менавіта заходнееўрапейскіх, і тым самым у пэўнай ступені садзейнічаць вырашэнню той значнай задачы, якая стаіць сёння перад беларускім коласазнаўствам: вызначэння ролі і месца выдатнага беларускага пісьменніка ў складаным і супярэчлівым літаратурным працэсе XX стагоддзя.

Першымі на Захадзе, хто звярнуў увагу на тады яшчэ малавядомага свету мастака слова — Якуба Коласа, былі нямецкая славістыка, нямецкі перыядычны друк пачатка нашага стагоддзя. Да найбольш ранніх публікацый пра першыя літаратурныя крокі маладога пісьменніка належаў «Ліст з Беларусі» польскага філосафа і педагога С. Руднянскага. Разглядаючы развіццё новай беларускай літаратуры, вучоны звяртаўся да вытокаў творчасці аднаго з буйнейшых яе прадстаўнікоў — Я. Коласа. На аснове аналізу яго першага зборніка «Песні жальбы» ён убачыў у асобе Я. Коласа яркага паэта сацыяльнай накіраванасці, выдатнага майстра пейзажнай лірыкі, таленавітага беларускага пісьменніка. З гэтай нагоды С. Руднянскі пісаў, што Колас — гэта не бестурботны жыццесцвярджальны аптыміст, а тонкая паэтычная натура, цесна звязаная з жыццём і лёсам свайго народа. Усе пакуты і мучэнні яго, усе няшчасці і нягоды радзімы ён уабраў у сваю адчувальную душу і адлюстраваў іх у чароўна-сумных краявідах. І перад нашымі вачыма ярка і непаўторна ва ўсёй яго сацыяльнай беднасці і натуральнай прыгажосці паўстае яго «белы край». Тут няма, як на Украіне, чорнай, урадлівай глебы: навокал травою параслае рэдкае жыта, ды ціха калышацца на ветры пустое калоссе. Бясконцая нуда пануе там, дзе такое «жніво», толькі падчас дзесьці горка заплача пакінутае ў калысцы дзіцё. Гэтыя краявіды належаць да самых тыповых і самых высокамастацкіх набыткаў Коласа. Карціны да дробязяў — сама рэчаіснасць, жывыя адбіткі родных з'яў, такіх мілых і блізкіх сэрцу паэта.

Так, у нешматлікіх радках, прысвечаных паэту, напісаных зацікаўлена і шчыра, С. Руднянскі ў «Лісце з Беларусі» ўпершыню для заходнееўрапейскага чытача прыадчыніў акно ў творчую лабараторыю Коласа: па магчымасці раскрыў яго духоўны свет, паказаў вытокі яго творчасці, звярнуў увагу на адметнасць яго мастацкага светаўспрымання.

Падчас першай сусветнай вайны некалькі прадстаўнікоў нямецкай прагрэсіўнай інтэлігенцыі: вядомы пісьменнік А. Цвейг, паэт О. Вёрле, публіцыст В. Егер, вучоныя — мастацтвазнаўца А. Іпель і этнограф Ф. Куршман і інш. — апынуліся ў складзе кайзераўскіх войск на тэрыторыі Беларусі. Тут яны пазнаёміліся з жыццём беларускага народа, зацікавіліся яго лёсам і пісалі пра Беларусь у сваіх артыкулах і кнігах. Тады ж да беларускай культуры праявіў цікавасць і выдатны нямецкі славіст, прафесар Вроцлаўскага універсітэта Рудольф Абіхт. На 66-м годзе жыцця ён прыняўся за вывучэнне беларускай мовы, неўзабаве авалодаў ёю і стаў першым замежным вучоным, які чытаў універсітэцкі курс беларускай мовы, а затым выкладаў яе для беларускіх настаўнікаў у Свіслацкай настаўніцкай семінарыі (1917-18). Менавіта яму і належаць першыя пераклады твораў Я. Коласа на нямецкую мову: верша «Першы гром» («Віленская газета», 1917) і апавядання «Бунт», змешчанага ў кнізе В. Егера «Беларусь» (1919). Дарэчы, у гэтай кнізе ў раздзеле «Духоўная культура» праяўлена цікавасць і да творчасці Я. Коласа. Ён ахарактарызаваны тут як адзін з найбольш значных прадстаўнікоў духоўнага жыцця сваёй нацыі: «У асобе Канстанціна Міцкевіча (Якуба Коласа) і Івана Луцэвіча (Янкі Купалы) Беларусь мае двух выдатных паэтаў і пісьменнікаў, якія знаходзяцца ў поўным росквіце духоўных сіл, і ёсць надзея, што да ўсяго значнага і прыгожага, што створана імі, далучаць новы багаты плён». Падобная высокая ацэнка ролі Коласа ў станаўленні маладой беларускай літаратуры прагучала і ў абагульняючым артыкуле Ф. Куршмана «Беларусы. Славянская сялянская нацыя, якая абуджаецца» («Нямецкі агляд», 1918). Апошні лічыць, што сярод кіраўнікоў маладога нацыянальнага руху ў галіне літаратуры найвялікшая роля належыць Коласу і Купале. Колас, на яго думку, поўны суму і тугі песіміст з адценнем сацыяльнай арыентацыі, усе свае сілы і талент аддае праўдзіваму адлюстраванню жыцця, адраджэнню сваёй прыгнечанай стагоддзямі, забытай людзьмі і богам нацыі.

Асноўныя публікацыі ў тагачаснай нямецкай прэсе садзейнічалі таму, што ў Нямеччыне, калі вялася гаворка пра Беларусь, яе культуру ці літаратуру, пастаянна прысутнічала імя Я. Коласа. Яно звязвалася звычайна з паняццямі найбольш выдатнага беларускага пісьменніка, песняра сялянскіх мас, выразніка нацыянальных інтарэсаў свайго народа, якія паступова замацоўваліся за ім на нямецкай зямлі. Такім ён паказаны нямецкаму чытачу і ў кнігах «Усходнія правінцыі Рэчы Паспалітай» (1916) Л. Васілеўскага, «Заходняя Расія і яе значэнне для далейшага развіцця Цэнтральнай Еўропы» (1917) і інш.

Яшчэ да ўтварэння БССР звесткі пра Беларусь пранікаюць і ў Швейцарыю. Там у 1919 годзе на французскай мове ў выдавецтве «Вольная Расія» выйшла кніга «Нарысы пра важнейшыя нацыянальнасці Расіі», адзін з раздзелаў якой «Беларусы» Г. Брошэра прысвячаўся нашаму народу. У агульным аглядзе пра беларусаў, іх гісторыю і культуру аўтар яго знаёміў заходнееўрапейскую грамадскасць з маладым беларускім пісьменнікам Тарасам Гушчам.

У 20-я гады славістыка набывае шырокае развіццё на еўрапейскім кантыненце — у Германіі і Аўстрыі, Англіі і Францыі, Італіі і Швейцарыі, скандынаўскіх краінах. Нягледзячы на тое, што існавалі даволі значныя традыцыі ў беларуска-нямецкіх культурных сувязях, першыя публікацыі пра нашу літаратуру ў гэты перыяд з'явіліся менавіта ў Італіі. Гэта быў невялікі артыкул «Беларуская літаратура», змешчаны ў часопісе «Усходняя Еўропа» (1923) і скіраваны на тое, каб даць італьянскаму чытачу агульнае ўяўленне пра сучасны стан яе развіцця. У ім меліся звесткі і пра творчасць Я. Коласа.

Аднак больш шырокае і актыўнае знаёмства з беларускай літаратурай, у тым ліку і творчасцю Я. Коласа, адбылося пазней, у другой палове 20-х гадоў. Гэтаму садзейнічала некалькі акалічнасцяў: імклівае развіццё самой беларускай літаратуры, цікавасць на Захадзе да культурных працэсаў у нашай рэспубліцы, буйны росквіт славістыкі. Важнае значэнне ў гэтых адносінах набыло выданне ў Германіі знакамітай працы Я. Карскага «Гісторыя беларускай вуснай народнай творчасці і літаратуры» (1926), якая ўяўляла сабой новы перапрацаваны варыянт 3-га тома «Беларусаў» — «Нарысы славеснасці беларускага племені».

(Заканчэнне будзе).

КУЛЬТУРА І РЫНАК: ШЛЯХІ РАЗВІЦЦЯ

Катэгарычна сцвярджаць, што, акрамя праблемы высокіх цэн і пустых прылаўкаў, грамадства нічога не цікавіць, было б памылкова.

Гарачая размова, якая днямі адбылася ў Беларускім інстытуце праблем культуры, сведчыць пра тое, што і сёння не толькі клопатам аб хлебе адзіным жывы чалавек.

Як адзначыла кіраўнік групы каардынацыі метадычных службаў інстытута М. Крыловіч, у кожнай вобласці знайшлося шмат прапаноў для сумеснай дзейнасці ў развіцці культуры — каб справа адраджэння нацыянальнай спадчыны паспяхова вырашалася. Так, у Брэсцкай, Гомельскай і Мінскай абласцях дамовіліся правесці навуковае даследаванне і распрацаваць праграму адраджэння традыцыйнай мастацкай культуры Палесся, на Гродзеншчыне — вывучыць асаблівасці этнакультурнай спадчыны. Агульныя намаганні будуць накіраваны на правядзенне экспедыцый па вывучэнню традыцыйнай мастацкай культуры вёскі ў Браслаўскім, Пастаўскім і Міёрскім раёнах Віцебскай вобласці, абагульненне цікавага вопыту работы органаў і ўстаноў культуры, метадычнае забеспячэнне, правядзенне традыцыйных свят, абрадаў, адраджэнне рамёстваў, аказанне творчай дапамогі калектывам мастацкай самадзейнасці.

Не проста выжыць і захаваць нацыянальную культурную спадчыну ў такі складаны час.

Пагроза знішчэння навісла над многімі сельскімі ўстановамі культуры. Прадпрыемствы і гаспадаркі, якія раней трымалі на сваім бюджэце клубы, музеі, калектывы мастацкай самадзейнасці, сёння адмаўляюць ім у матэрыяльнай падтрымцы. Мясцовыя Саветы ахапіла эпідэмія рэарганізацыі ўстаноў культуры, неразумнага іх перапрафілявання.

Тамара КАРОЛЬ.

У НАЦЫЯНАЛЬНЫХ ТРАДЫЦЫЯХ

Арганізатараў дзіцячых калектываў, фізкультурна - аздараўленчых і спартыўна-масавых мерапрыемстваў, выкладчыкаў абслугоўваючай працы, выхавацеляў груп падоўжанага дня, кіраўнікоў гурткоў дзіцячай мастацкай творчасці — спецыялістаў для пачатковых класаў рыхтуе Нясвіжскае педагагічнае вучылішча. 680 дзяўчат і юнакоў авалодваюць тут на працягу навучальнага года спецыяльнымі ведамі. У вучылішчы для гэтага створаны ўсе ўмовы — добра абсталяваныя прадметныя кабінеты, камп'ютэрныя класы, багатая бібліятэка са спецыяльнай і мастацкай літаратурай. Праводзіцца тут вялікая работа па прапагандзе беларускіх нацыянальных традыцый, адраджэнню фальклору. У вучэбную праграму ўведзена паглыбленае вывучэнне гісторыі Беларусі, яе культуры, народнага мастацтва. «Таварыства беларускай мовы», секцыі «Старонкі Нясвіжчыны», «Беларускія пісьменнікі і паэты — дзецям» і іншыя, фальклорны калектыў, ансамбль народных інструментаў — усё да паслуг навучэнцаў.

Пастаянны творчы пошук, імкненне бачыць сваіх гадаванцаў не толькі добрымі спецыялістамі, але і людзьмі, якія ўмеюць разумець і цаніць юныя душы, — галоўнае ў рабоце калектыву вучылішча. Не адно дзесяцігоддзе аддалі педагогіцы выкладчык рускай мовы і методыкі Яніна Саковіч, Ніна Саўчанка, якая выкладае абслугоўваючую працу і сцэнічнае мастацтва, матэматык Ядвіга Цвірко. Іх родніць высокая культура, грамадзянская сумленнасць, адданасць сваёй справе. У вучылішчы многа і маладых таленавітых педагогаў. Шырыня духоўных інтарэсаў, глыбіня ведаў, высокая эрудыцыя аб'ядноўваюць Алену Марцаль, Уладзіміра Сухавея, Юрыя Зізіку.

У вучылішчы разумеюць, што сапраўдны прагрэс немагчымы без адраджэння культуры. Факультатывы «Школьнае сцэнічнае мастацтва», «Экалагічнае выхаванне», прадметы «Гісторыя рэлігіі», «Краязнаўства» дапамагаюць пашырэнню кругагляду навучэнцаў, павышаюць іх агульнаадукацыйны ўзровень. На ўсіх курсах вывучаецца прадмет «Выяўленчае мастацтва», а для таленавітых праводзіцца больш паглыбленая праца ў гуртках. Праляцяць гады вучобы. Атрымаўшы дыпломы, раз'едуцца па сельскіх школах выпускнікі Нясвіжскага педвучылішча, каб «сеяць разумнае, добрае, вечнае».

НА ЗДЫМКАХ: у вучэбных майстэрнях студэнты працуюць з паперай, драўнінай, з іншымі матэрыяламі, каб навучыць затым гэтаму дзетак. На пярэднім плане — другакурсніцы Аксана КУДЗЕЛКА і Наташа КЯНЦЮХА; фальклорны ансамбль «Чабор» перад выступленнем.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

«МЫ НЕ МОЖАМ, ЯК І ІНШЫЯ НАРОДЫ, КАРЫСТАЦЦА НАЦЫЯНАЛІЗМАМ»

(Працяг. Пачатак на 1-й стар.).

стварэнне сацыяльных умоў для рабочых. Мне трапілася брашура анархіста Бакуніна «Что делать?», якую мы з польскай пераклалі на беларускую і сталі штудзіраваць. Ужо ў 4-й клясе я звязаўся з сацыялістамі і быў гатовы сацыялістычны дзеяч. У 1933 годзе адбываліся выбары ў Польшчы, і наша група сацыялістаў, у якую ўваходзілі мясцовыя работнікі, рамеснікі і сяляне, пастанавіла выставіць свайго кандыдата. Сабралі нават адпаведную колькасць галасоў. Але ж у старостве зацікавіліся, пайшлі глядзець, што за людзі, ці не камуністычная гэта работа. Пачалі правяраць усіх, давялі да таго, што многія паадмаўляліся ад свайго членства ў партыі. І мы вырашылі пайсці на кантакты з яўрэйскай партыяй, я нават хадзіў на перагаворы. Пазней, калі быў ужо студэнтам Віленскага універсітэту, то паступіў у Беларускі студэнцкі саюз. Там была сацыялістычная група, якая выдавала часопіс «Золак». Гэта арганізацыя па сваёй ідэёлёгіі была набліжана да эсэраўшчыны.

— У маладыя гады вы былі вельмі палітызаваным чалавекам. З якімі ідэаламі вы выйшлі з гімназіі?

— Хрыбет мне яшчэ ў гімназіі «паставіў» адвакат Аляксандр Барановіч, які кіраваў беларускім сацыялістычным гуртком. Вельмі цікавы чалавек, чырвоны шляхціц, належаў да літоўскай сацыялістычнай партыі. Для мяне аўтарытэтамі былі людзі вялікіх духовых вартасцей — Гандзі, Тагор, дэ Валера, нашыя беларусы: Каліноўскі, Луцкевіч. Так нас вучылі, так выхоўвалі. Не толькі пра родную мову гаварылі. Бо гэта сродак. Болей — аб прызначэнні чалавека на зямлі, самаадданасці народу, патрыятызме, гуманізме. І я марыў пра тое, каб прысвяціць сваё жыццё Радзіме.

— Які быў узровень адукацыі ва універсітэце?

— Віленскі універсітэт быў ведамым з XVII—XVIII стагоддзяў. Вельмі розныя ўзроўні прафесараў былі. Напрыклад, славуты вучоны Кашмідар, немец, працаваў на нашым факультэце. Таксама вучоны з сусветным імем паляк Казімеж Мушынскі. Выкладаў этнаграфію. І былі іншыя — група прафесараў з настаўнікаў гімназіі. Тыя былі добрымі лектарамі, але не даследчыкамі. Так што розніца была адчувальная. Увогуле ж Віленскі універсітэт лічыўся адным з лепшых у Польшчы, пасля Кракаўскага і Львоўскага. Там я атрымаў грунтоўныя веды па славянскай філялёгіі і этнаграфіі, вывучаў мовы: беларускую, расейскую, польскую, украінскую. З гімназіі ведаў французскую. Мой прафесар Кашмідар сказаў, што славянскую філялёгію без нямецкай мовы вывучыць немагчыма. І я па яго парадзе дадаткова стаў браць курс нямецкай мовы. І няблага авалодаў, бо калі пачалася акупацыя Беларусі ў 1941 годзе, маё веданне мовы дужа прыдалося. Цяпер я стараюся ўтрымаць 4 славянскія мовы. Чытаю, магу размаўляць.

Там жа, ва універсітэце, я быў старшынёй таварыства прыяцеляў беларусаведы, спяваў у студэнцкім хоры пад кіраўніцтвам Рыгора Шырмы. Разам з Генадзем Цітовічам ездзілі збіраць фальклор. А з прафесарам Мушынскім рыхтаваў працу аб беларускім ткацтве і народнай вопратцы.

— І якія ў вас былі жыццёвыя планы падчас заканчэння універсітэта?

— Я, сам гадаванец польскіх школаў, хацеў працаваць настаўнікам. Вучыць нашых дзяцей роднай мове і літаратуры. Нагадаю, гэта быў 1939 год, калі ў выніку палітычных гульняў пактам Молатава — Рыбентропа Вільня была аддадзена Летуве, калі ў Заходнюю Беларусь прыйшлі войскі Чырвонай Арміі. З турмаў папрыходзілі нашы людзі, і ўсе спадзяваліся на змены. Хаця тут, у Заходняй Беларусі, мы ведалі пра рэпрэсіі, якія ўчыняе савецкая ўлада беларускім дзеячам. Гэта ў 1939 годзе выарыштавалі ўсю інтэлігенцыю ў Вільні — Луцкевіча, сенатара Багдановіча, інжынера Бусла, Макара Краўцова, Косьцевіча, Янку Пазьняка... Грамадска актыўныя людзі ў Заходняй Беларусі, якія шмат цярпелі ад польскіх уладаў, часта сядзелі ў турмах, былі падрыхтаваныя да таго, што могуць зноў прыйсці і арыштаваць.

— Раскажыце, калі ласка, як адбывалася беларусізацыя ў Заходняй Беларусі, на вашай радзіме!

— Усё пачыналася добра. Я арганізаваў першую вячэрнюю беларускую школу. Бо нам трэба было мець у розных дзяржаўных установах сакратарак, якія б вялі справаводства на роднай мове.

(Заканчэнне будзе).

ТАЙНАЕ СТАНОВІЦЦА ЯЎНЫМ

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

ны, якія закранаюць інтарэсы асобы. Яны будуць ахоўвацца і абараняцца.

— У вопісе рассакрэчаных дакументаў я знайшла зусім нямнога тых, што тычацца часоў Вялікай Айчыннай вайны...

— Тут прычына чыста механічная: недахоп часу, недахоп людзей. Як гаворыцца, рукі не дайшлі. Але, калі ёсць пільная неабходнасць, мы адразу раскрываем патрэбны раздзел. Нядаўна зрабілі падборку дакументаў па злачынствах літоўцаў на тэрыторыі Беларусі. Высылалі матэрыялы ў Шатландыю і Аўстралію, дзе адбываліся судовыя працэсы над ваеннымі злачынцамі.

— Мінулы раз вы расказвалі пра пісьменніка Францішка Аляхновіча, яго складанае, заблытанае жыццё. Ці ёсць яшчэ нешта новае аб беларускай інтэлігенцыі ў акупіраванай гітлераўцамі Беларусі?

— Думаю, што ў ацэнцы Аляхновіча яшчэ будзе зламана нямала коп'яў. Я не гавару пра чыста літаратурныя рэчы, там усё больш-менш ясна. Я гавару пра яго палітычнае, грамадзянскае аблічча, дзе пытанняў больш, чым адказаў. Ёсць дакументы аб яго супрацоўніцтве з рознымі разведкамі, пачынаючы з НКУС і канчаючы польскай. Як гэта разумець? Можа, тут нейкая гульня? Мы не збіраемся выносіць прысуд, але задаваць пытанні маем права, тым больш, што і зараз пра Аляхновіча ведаем яшчэ не ўсё.

Наогул, калі гаварыць пра дзеячаў беларускай культуры і пра іх дзейнасць на акупіраванай гітлераўцамі беларускай зямлі, то варта падкрэсліць, што сярод іх было нямала супярэчлівых фігур. Кожны з іх займае сваё пэўнае месца, і ацэнкі іх з пазіцый сённяшняга дня іншыя, чым былі ўчора.

— У «Голасе Радзімы» ў апошнія месяцы надрукавана серыя інтэрв'ю менавіта з такімі людзьмі — Наталляй Арсеньевай, Міхасём Кавылём, Янкам Запруднікам, іншымі. Тое, што кожны з іх расказвае пра сябе, — гэта іх уласны пункт погляду, іх бачанне падзей, учынкаў людзей, іх уласнага ўдзелу у культурным і палітычным жыцці ваеннай Беларусі. Ці існуюць дакументы, якія пацвярджалі б ці абвяргалі тое, што кожны з іх пра сябе расказвае?

— Наталля Арсеньева — цудоўная паэтэса. І лёс яе вельмі складаны. Яе ў многім можна зразумець. Да вайны была выслана ў Казахстан, муж быў арыштаваны, пры немцах загінуў сын. Гэта, канешне, страшэнны ўдар. Але правільна яна рабіла ці не, апынуўшыся на баку акупантаў, — гэта справа яе сумлення, яе светаўспрымання.

— Сёння гэтыя людзі тлумачаць свае паводзіны тым, што і савецкі, і фашысцкі рэжымы былі для іх варожымі. Па іх словах, яны выкарыстоўвалі сітуацыю для адраджэння нацыянальнай культуры.

— Змагаліся супраць адной таталітарнай сістэмы і супраць другой таталітарнай сістэмы. Такіх пісьмовых сведчанняў няма. Наадварот, дакументы гавораць пра зусім іншае. Яны служылі немцам, атрымлівалі маркі, пайкі. Калі гаварыць аб'ектыўна, яны ўсё ж былі на баку ворага. Кожны народ павінен сам вырашаць свой лёс, а не за кошт «разумных» галоў у Берліне ці яшчэ дзе-небудзь. Самастойнасць — гэта можа самае галоўнае, самае неабходнае для нацыянальнай самасвядомасці.

— Але ж амаль усе гэтыя людзі так ці інакш былі пакрыўджаны савецкай уладай...

— Такіх былі дзесяткі тысяч. Ці ж усе яны пайшлі служыць немцам? Кожны выбраў свой шлях. Любоў да Радзімы, патрыятызм, — іх таксама, як высветлілася, кожны разумее пасвойму. Нават і сёння справа сумлення любога чалавека, да якой партыі далучыцца, якому рэжыму аддаць перавагу. Час усё расставіць па сваіх месцах.

— Мы можам толькі радавацца таму, што дажылі да часу, калі не трэба некага абвінавачваць ці апраўдваць. Дастаткова канстатаваць: так было. А як было ў час, які папярэднічаў ваеннаму? Багаты архіўны раздзел, звязаны з акупацыяй Заходняй Беларусі буржуазнай Польшчай. Мяне ўразіла, што «адтуль» да нас было надта многа перабежчыкаў.

— Мы адкрылі многа спраў аб «шпіянажы» на карысць СССР. Кожны беларус або той, хто прыхільна ставіўся да Савецкай Беларусі, праследаваўся польскімі ўладамі. Але што ўражвае ў гэтых справах: амаль на кожнага, хто пераходзіў на наш бок, былі ў органах НКУС таксама заведзены справы.

— І тут іх лічылі шпіёнамі?

— Не ўсіх, канешне, але большасць з іх называлася шпіёнамі на карысць буржуазнай Польшчы. І канец у іх, там ці ў нас, быў адзін: чалавека каралі. Калі падлічыць усіх «польскіх шпіёнаў», выяўленых на нашым баку, то робіцца жахліва, як проста «шпіёнскія» справы фабрыкаваліся. Дастаткова было чыста бытавога даносу. Я прашу прабачэння ў нашага вядомага пісьменніка Уладзіміра Ліпскага за тое, што датыкаюся да лёсу яго сваякоў. Яго дзядзька Якушэўскі Павел Адамавіч, ураджэнец і жыхар вёскі Вялікі Лес Жлобінскага раёна, быў арыштаваны ў ліпені 1938 года і абвінавачваўся ў шпіёнскай дзейнасці на карысць буржуазнай Польшчы. Пастановай асобай тройкі ад 28 верасня прыгавораны да вышэйшай меры пакарання, 9 кастрычніка 1938 года расстраляны. Месца прывядзення прыгавора ў выкананне не ўказана. Потым ён быў рэабілітаваны, але чалавек загінуў, просты сельскі дзядзька, абвінавачанне супраць якога было выссана з пальца. Трэба дзеля справядлівасці сказаць, што і па той бок граніцы было не лепш. У Бярозе Картузскай палякі забівалі, калечылі людзей, здзекаваліся, як хацелі. Проста тое пакаленне перажыло такое, што нам сёння і ўявіць цяжка.

— Мусіць не менш трагічнай з'яўляецца старонка нашай гісторыі, звязаная з калектывізацыяй, з раскулачваннем моцных гаспадарак, калі падымалі з наседжаных месцаў цэлыя сем'і, а то і вёскі, везлі невядома куды, асуджаючы на пагібель. У чым гэтыя людзі абвінавачваліся?

— Ні ў чым. Проста дастаткова было больш моцна, чым сусед, стаяць на нагах, каб цябе схапілі і выслалі за Урал, у Сібір. Калі мераць па тых мерках, то амаль любую нашу сённяшнюю сельскую сям'ю можна браць і вывозіць.

А ў той час механізм быў так адпрацаваны, што рашэнне аб высылцы прымалі нават не рэпрэсіўныя органы, а сельскія Саветы.

— Які ўрон краіне, нашай гаспадарцы нанесла раскулачванне?

— Перш за ўсё гэта маральныя страты, таму што людзі, якія ўмелі і хацелі працаваць, і рабілі гэта паспяхова, апынуліся за бортам, пазбаўленыя грамадзянскіх правоў, без маёмасці. Каралася чалавечая актыўнасць, чалавечае імкненне да шчасця.

— Ці не таму так цяжка прыжываецца сёння фермерства?

— Сапраўды, мы прайшлі праз такую кроў, што да старога цяжка вяртацца. Але і яшчэ ёсць прычыны. Мы нядаўна падлічылі, што фермер, акрамя зямлі, павінен мець не менш як паўмільёна наяўнымі грашыма: на тэхніку, угнаенні, закупку насення — усяго зыходнага. А ва ўмовах, калі камбайн каштуе мільёны, я слаба веру ў бурнае развіццё фермерства.

— У каталогу мяне зацікавіла Архіўная справа Пінскай вобласці аб дзейнасці ўкраінска-нямецкіх нацыяналістаў у заходніх абласцях Украінскай ССР за 1944—45 год. Чаму ў Пінскай вобласці дзейнічалі ўкраінска-нямецкія нацыяналісты?

— А вы ўспомніце сітуацыю, што і сёння склалася ў нас на Палессі. Пінск у нейкай ступені з'яўляецца сталіцай Палесся. Створана і партыя «Палессе». Яе члены падкрэсліваюць сваю блізкасць і да ўкраінцаў, і да беларусаў, але прэтэндуюць на самастойнасць. Гэта іх права ў данай сітуацыі. А ў гады вайны людзі, якія этнічна і геаграфічна адчувалі прыхільнасць да Украіны, служылі базавым папаўненнем, былі рэзервам воінскіх фарміраванняў тых рухаў, што разварочваліся ў суседняй Украіне.

— А чаму «ўкраінска-нямецкія нацыяналісты»? Яны служылі немцам?

— З дакументаў відаць, што гэтыя людзі атрымлівалі ад немцаў забеспячэнне, абмундзіраванне, зброю, выконвалі пэўныя заданні ў барацьбе з партызанамі.

— З'явіліся публікацыі, з якіх можна зрабіць вывад, што ў знішчэнні беларускіх вёсак, у прыватнасці сусветна вядомай Хатыні, разам з немцамі ўдзельнічалі ўкраінскія нацыяналісты.

— Я так адразу не магу на гэта пытанне адказаць, варта падобныя факты падвяргаць скрупулёзнаму аналізу. Але магу засведчыць, што ў крыві, пралітай на Беларусі, ёсць віна карнікаў, атрады якіх фарміраваліся не толькі з украінцаў, але і з рускіх, і з літоўцаў, і з латышоў. Не так важна, хто канкрэтна выконваў прысуд, хто паліў хаты, але і хто ў гэты час ахоўваў іх бяспеку. Такое было. Аднак не варта з гэтага рабіць вывады і называць дрэннай усю нацыю. Злачынцы, злодзеі, забойцы, махляры, гвалтаўнікі, вызваленыя «вялікай Германіяй», служылі выканаўцамі яе задум і планаў, і яна клапацілася пра тое, каб іх рукі заўсёды былі ў чалавечай крыві. А што, беларускія нацыяналісты ў вайне не ўдзельнічалі? Можна пералічыць месцы і акцыі, у якіх, на жаль, яны праявілі сябе не лепшым чынам.

— Але нам і тут часам здраджвае пачуццё меры. Мы кінуліся з адной крайнасці ў другую. Раней агулам ахайвалі, цяпер агулам абяляем.

— Гэта няправільна. Усё павінна быць строга індывідуальна ў дачыненні да кожнага чалавека. Асуджаючы тую ці іншую з'яву, тыя ці іншыя акцыі, варта вызначыць ступень дачынення кожнага.

— Вайна вельмі заблытвае чалавечыя лёсы. Толькі вы, архівісты, можаце часам дапамагчы.

— А хіба наш час не заблытвае? І ў кожным канкрэтным выпадку можа быць свой адказ. Колькі людзей, якія і сёння хацелі б апраўдацца. Гаворка не аб вернасці таму ці іншаму рэжыму, а аб вернасці ідэалам. Яны ёсць у любога народа. Незалежнасць — ідэал на ўсе часы і ва ўсіх народаў. Я не ведаю народа, які добраахвотна пайшоў бы ў рабства.

— І пра справядлівае грамадства чалавецтва таксама заўсёды марыла...

— Так, але справядлівасць кожны разумее па-свойму.

— Аляксандр Мікалаевіч, як змянілася ваша работа ў апошні час? Мне здаецца, яна стала больш напружанай, яшчэ больш неспакойнай.

— Яна стала больш канфліктнай, прыбавілася клопату. Дзяржаўная архіўная служба перажывае пераломны этап. Мы атрымліваем мільёны дакументаў ад былых партыйных структур, КДБ, іншых арганізацый і ведамстваў. Яны пашыраюць нашы магчымасці ва ўсведамленні мінулага, а значыць даюць магчымасць ісці насустрач будучыні больш вопытнымі.

Кожны дзень нешта новае. Нядаўна знойдзены дзве папкі па Леніну, зусім невядомыя дакументы. Несумненна, там будзе адкрыта не адна новая старонка аб беларускай дзяржаўнасці. Але гэта ўжо асобная гаворка. На будучыню.

ЛІСТКІ З КАЛЕНДАРА

9 сакавіка, панядзелак

МАСЛЕНІЦА

Масленіца дайшла да нас з далёкіх часоў. У народзе яе ўспрымаюць як развітанне з зімою і пярэдадзень вясны: «Масленка — бела вутка, гаварыла, вясна будзе, ды ня хутка».

У сваіх вытоках Масленіца звязана з пакланеннем язычніцкаму боству —Вялесу (Воласу). Вялес лічыўся апекуном статка і наогул усялякай жывёлы, у тым ліку і дзікай; дапаможца пастухам, ён спрыяе земляробству і павелічэнню сям'і. Шчыра ставіўся да сваіх абавязкаў Улас, што заступіў на месца Вялеса пасля прыняцця хрысціянства. Дарэчы, на іконах святы Улас заўсёды ў акружэнні кароў, коней і авечак, як добры гаспадар і апякун. Супадаючы па часе з днём святога Уласа, Масленіца ў некаторых месцах так і звалася: «Валоссе». Яшчэ беларусы называлі так: «Улас — каровінае свята». Адна з асноўных рыс свята — падкрэсленае ўрачыстае ўшанаванне малочнай ежы і страў, прыгатаваных на малацэ. Масленка прыходзілася на перыяд, калі ў сялянскіх гаспадарках ішоў ацёл і акот свойскай жывёлы, статак папаўняўся маладняком, з'яўлялася «новае» малако, пасля доўгага перапынку пачыналі несціся куры. Усё было гатова для масленічных бліноў, пшанічных і аржаных, аўсяных і з грэцкай мукі, прыпяканых бульбай, тварагом і канаплямі.

Свята, вядома, сустракаюць тым, чым багаты.

Масленка прыжылася і ва ўмовах гарадскога жыцця. Моладзь скакала, каталася з горак на санках, «лядзянках» і «маразянках». Каталіся на «доўгі лён» і «доўгія каноплі». Каб горы не былі «лысымі», іх утыкалі елкамі. Маладзіцы і дзяўчаты ўбіраліся ў лепшыя строі.

На Масленку добры гаспадар аб'язджаў каня. Лічылася, што конь тады будзе здаровым і ненаравістым. У час Масленкі прысутнічала незвычайная весялосць, у хатах заставаліся толькі старэнькія бабулькі, што не маглі хадзіць. Людзі нібыта хацелі набрацца весялосці, смеху і радасці на ўвесь Вялікі пост, з усімі яго забаронамі.

У апошні дзень Масленкі палілі чучала, а попел раскідвалі на палі, каб яны сталі больш урадлівымі. Праводзячы Масленку, па сутнасці, праводзілі зіму, развітваліся з голадам, холадам і хваробамі. Масленку, якая прыносіла «новае» малако, трохі лаялі, што яна «...абманшчыца, праляцела хутка, пасадзіўшы на Вялікі пост, на капусту белую і на рэдзьку горкую».

ЗАПРАШАЕМ ДА СУПРАЦОЎНІЦТВА

За прайшоўшыя месяцы гэтага года ў Мінску адбылося некалькі міжнародных выставак. Тройчы ў іх удзельнічалі польскія фірмы. Прычым, многія з іх ужо маюць багаты вопыт супрацоўніцтва з дзелавымі коламі Рэспублікі Беларусь, стварылі СП, завязалі кантакты з яе гандлёвымі арганізацыямі.

Прадпрыемства Вел Поль на адной з апошніх выставак у Мінску выгадна вызначалася сваёй экспазіцыяй як па колькасці экспанатаў, так і па займаемай плошчы, лічачы, што толькі такім чынам можна стварыць рэкламу. Гандлёвы дырэктар Анджэй ПІЯТРОЎСКІ згадзіўся расказаць аб сваім прадпрыемстве на старонках «Голасу Радзімы»:

— Наша прадпрыемства існуе крыху больш сарака гадоў. І мае добрую рэпутацыю як у Польшчы, так і за яе межамі. Мы шыем рознае адзенне: мужчынскае, жаночае, дзіцячае — з айчыннай, а таксама замежнай тканіны, вырабляем фурнітуру, выпускаем уласныя трыкатажныя палотны, прадаём вырабы іншых фірм.

У Познані мы маем свой магазін «Гандлёвы дом» плошчай 1 300 квадратных метраў. Для выпуску модных відаў адзення і абутку скарыстоўваем лепшыя ўзоры мадэльераў Польшчы, Італіі, Францыі і іншых краін. Нягледзячы на тое, што прадпрыемства колькасна не расце на працягу апошніх гадоў, Вел Поль пастаянна павялічвае тавараабарот. Калі гэта пералічыць на валюту, то зараз ён складзе сотні тысяч долараў у год.

Што прываблівае нашых пакупнікоў? Па-першае, прадпрыемства і выпускае, і рэалізуе вырабы высокай якасці. І таму іх ахвотна бяруць і ў нас, і ў Германіі, і ў Галандыі — у тых краінах, якія, як кажуць, ведаюць толк у прадукцыі. Па-другое, больш нізкі кошт. Для прыкладу: у Партугаліі жаночыя боцікі каштуюць на 20 долараў даражэй, чым у нас. Прычым, вырабы Вел Поля ні ў чым не ўступаюць замежным.

Якія мэты мы ставілі перад сабой, прыехаўшы на міжнародную выстаўку ў Мінск? Розныя. Ведаем, як цяжка цяпер развіваецца эканоміка ў суверэннай Беларусі. А таму і хацелі б дапамагчы наладзіць зацікаўленым фірмам, прадпрыемствам вытворчасць тавараў народнага спажывання. Дапамаглі б не толькі, скажам, ва ўстаноўцы нейкіх ліній для пашыву адзення, але і забяспечылі б беларускіх (і не толькі іх) калег і кампаньёнаў (калі будзе створана сумеснае прадпрыемства) сыравінай — трыкатажнымі, скуранымі, баваўнянымі, шарсцянымі і іншымі тканінамі польскіх і замежных фірм.

Яшчэ адно. Для нас выгаднае геаграфічнае палажэнне Беларусі: зусім побач з Польшчай. Пакуль на перавозку вырабаў да месца збыту, напрыклад, у Галандыю Вел Поль траціць немалыя сродкі.

Іншая справа будзе, калі мы зможам адкрыць свой магазін «Люкс» у Беларусі. Удасца зэканоміць нашы грошы і грошы пакупніка адпаведна, бо калі прадпрыемства будзе мець выгаду, то і пакупніку будзе зроблена скідка.

Мы разумеем, што ў беларускіх дзелавых колаў на шляху да супрацоўніцтва з намі могуць сустрэцца пэўныя цяжкасці. У першую чаргу з валютай. Але ж ёсць і іншыя шляхі разлікаў. Мы ахвотна скарысталі б у нашым супрацоўніцтве бартэрныя здзелкі: дывановыя вырабы, цэмент, драўніна... Вось далёка не поўны пералік таго, на што наша прадпрыемства гатова абмяняць свае вырабы. Вел Поль запрашае да супрацоўніцтва бізнесменаў, гандляроў, усе зацікаўленыя прадпрыемствы, кааператывы, фірмы звязацца з намі па адрасу:

PPHU WIEL POL SPOTKA Z O.O.
UL. STRZESZYNSKA 31, 60-479 POZNAN, POLAND
TEL: (061) 23381 FAX: (061) 233-895 TLX: 414426 WLROP PL.

НА ЗДЫМКУ: член камітэта нагляду Януш ГАРЛАС (злева) і гандлёвы дырэктар Вел Поля Анджэй ПІЯТРОЎСКІ на выстаўцы ў Мінску.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

ЗАСНАВАЛЬНІК:

Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

НАШ АДРАС:

220600, МІНСК, ПРАСПЕКТ Ф. СКАРЫНЫ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Пазіцыя рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць.

Газета аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку»
Індэкс 63854. Заказ № 553.

П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12